

אורי יצחק

פס' לך לך

262

לך לך - ניתוק מהגויים

הציווי הראשון של הקב"ה לאברהם עוסק במערכת היחסים שבין אברהם ביחיד עם שכניו, ובמערכת היחסים של עם ישראל ככלל עם הגויים הסובבים אותו. אולם לפני שאברהם נדרש באופן חיובי לצעוד למקום מסוים, שעדיין אינו יודע את טיבו וטובו, שיתברר יותר מאוחר כארץ הקודש ארץ ישראל, הוא נדרש ראשית לכל להתנתק מכל המורשת שהזינה אותו עד עתה. "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", משמעו כדי לזכות לדרגת התחברות לקדושת ארץ ישראל, חייב אברהם ראשית לכל להתנתק מתרבותו¹⁶

16
17
18

ההתנתקות קיצונית ומוחלטת. כמו בגט, נדרש אברהם לא לשייר שום חיבור לעבר. סדר הניתוק "מארצך וממולדתך ומבית אביך" אינו מתייחס לשרשרת הפעולות הגשמיות שאברהם אמור לעבור, שהרי קודם עוזבים את בית האב, אחר כך את המולדת, הכפר והאזור, ורק אחר כך את הארץ. האלשיך מסביר שהפסוק מתאר את הניתוק מן הקל אל הכבד. הוא מסתמך על דרשת חז"ל שהסמיכו לפסוקנו את הפסוק "שמעי בת וראי, והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך" (תהילים מה, יא)¹⁷ - "שדעתם לתרץ קושי סדר הכתוב, שהוא שישכח אברהם אלו השלשה סוגים ולא ידאג על פרידתו מהם. ועל כן הגשכח בראשונה הקדים אל המאוחר". הווה אומר, אברהם נדרש להתנתק מארצו שהקשר אליה כללי ביותר, יתרה מזו הוא נדרש לשכוח גם את מולדתו שהקשר אליה חזק יותר, ולא זו אף זו קתני, אברהם נצטוו לשכוח אף את בית אביו, לנתק עבותות אהבה כבדים המחברים אותו לשם.

הנתק שבין ישראל לעמים הוא רכיב חיוני בקיום עם ישראל. הניתוק המוחלט שבו מתחיל אברהם את ההסטוריה של עם ישראל, בא לידי ביטוי הן באישיותו שלו - שעליה נאמר "אברם העברי (יד, יג) - כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד" (בראשית רבה מב, יג) - והן בעם ישראל כולו, לדורות עולם, שכן מעשה אבות סימן לבנים¹⁸. ולכן נאמר על העם הזה "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב", (במדבר כג, ט) ומספר לא מבוטל של מצוות נועדו כדי לשמר את הריחוק ההכרחי בין העם לגויי הארץ¹⁹.

כבר בפסוק השני רומז הקב"ה לאברהם שדרכו לא תהיה סוגה בשושנים. נכון שה' מבשר לו שיהיו לו מברכים, אבל כשם שיש זאבוכה מברכיך, הקב"ה מבשר לאברהם בהגינות, שיהיו לו גם מקללים²⁰. כבשן האש הנורא שבאור כשדים ילך עם אברהם ועם עמו לדורות עולם בצורות שונות לאורך כל הדרך. כבר בפרשתנו נאלץ אברהם להשתמש בחרב המלחמה כדי להציל את לוט.

בברית בין הבתרים, שבאה אחרי תיאור המלחמה הקשה²¹, ישנו מחזה נורא של עיט שיורד על הפגרים, "וחנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו" (טו, יב) - רמז לצרות וחשך של גלויות" (רש"י). ומיד באה הבשורה המרה "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" (שם יג).

2

אברהם - ברכה לגויים

אבל יותר משמדברים הפסוקים כאן באברהם המתברך ובוזה עסקנו עד כה מדברים הפסוקים על אברהם כמברך. חמש פעמים מופיע השורש בר"ך בשני הפסוקים ב, ג. שתיים מהן מציינות ברכות לאברהם: האחת על ידי ה',

10

1
 "ואברכך"; והשניה על ידי אנשים, "מברכך". פועל אחד מציין את ברכת ה' לאלה שיברכו את אברהם "ואברכה מברכך", ושני פעלים מדגישים את אברהם כמקור הברכות, "ונברכו בך", "והיה ברכה". אברהם הוא מעתה "חפצא" של ברכה: מהותו היא ברכה, והשפעתו טובה לעולם. "הברכות נתונות בידך, עד עכשיו היו בידך, ברכתך לאדם ולנח, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ" (רש"י; בראשית רבה לט, יא). כביכול, נכנס אברהם תחת הקב"ה להיות מקור הברכה בעולם²³. ומתוך כך מסיים הפסוק השני "ונברכו בך כל משפחות האדמה, שתהא עבודתו לו וקריאת בני האדם בשם ה', בארץ הנבחרת. ושם יגרל שמו, ויתברכו בו הגויים ההם" (רמב"ן).

11
 כיצד מתישבים דברים אלה, עם מה שכתבנו בתחילת המאמר? להיכן נעלם אברהם העברי העומד מעברו השני של כל העולם? כיצד האידיאלי של "עם לבדד ישכון" והימנעות מאיסורי חיתון ומאכילה ומהתקרבות, מתמוג עם הברכה "ונברכו בך כל משפחות האדמה"? בניגוד למה שנוטים לחשוב ולחשוך את תורת ישראל, שהיא מציבה את עם ישראל במתח ובניגוד לאומות העולם, אנו מוצאים במקורות, דברים הפוכים. בחזון אחרית הימים שבישעיהו נאמר: "ונהרו אליו כל הגויים, והלכו עמם רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר בית ה'... כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיהו ב, ב-ג). והנביא זכריה מנבא: "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט).

סתירה ב"עלינו לשבח"

21
 26
 אם הסתירה המדומה ממחישים בצורה ברורה שני הקטעים של תפילת עלינו לשבח. בקטע הראשון בולט מוטיב ההפרדה, "לך לך": "שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה, שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם, שהם משתחווים להבל ולריק, ומתפללים אל אל לא יושיע. ואנחנו כורעים ומשתחווים"; הם - ואנחנו. במעבר חד לקטע השני הופך המתנגד לאוהב, להיות החבר הטוב ביותר של כל העולם, "לתקן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ, יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון..."²⁴.

31
 36
 ההסבר הוא פשוט. יש הבדל בין האסטרטגיה - המטרה הסופית והיעד הכללי של העם היהודי, לבין הטקטיקה - האמצעים והדרכים שאותם הוא נוקט כדי להשיג את מטרתו. המטרה הראשית של העם היהודי היא בפירוש להיות אור לגויים ולהפיץ שם ה' בעולם, "ואתם עדי נאם ה'" (ישעיהו מג, י). "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו" (שם, שם כא). "וישראל באומות כלב באברים" (כוזרי ב, לו); והלב כידוע פועל את פעולתו רק כשהוא בתוך הגוף. גם בתפילת ראש השנה מכריזים אנו ואומרים כי תכלית עבודתנו היא ש"יעשו כולם אגודה אחת... וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' א-להי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

36
 אולם כדי להשיג מטרה זו, כדי שנוכל להיות אור לגויים ולהנהיג אותם, חובה עלינו "לשמור מרחק" מהם. כל מנהיג חייב להיות קשור לציבור שלו, אבל אינו יכול להטמע בציבור. רק כשיש "דיסטנס" מרחק בין המנהיג לציבור - תיתכן הנהגה והשפעה של המנהיג על הציבור. לכן פותחים אנו בתפילת עלינו בציון הפער: הם ואנחנו, אבל מכריזים לאחר מכן בקטע השני, כי כולנו גוף אחד ולכולנו מטרה אחת להכיר במלכות ה' בעולם.

[מנן] ואברכה ואנדלה שמך והי ברכה. — הנסיון יורנו, כי אנשים קטני הערך, אשר ילחמו מלחמת החיים, ובזיעת אפם יעבדו, עד אשר יביאו סוף לביהם, אם תאיר התצלחה להם סנים, יגדלו ויעשו חיל בעושר וכבוד, אז גאה וגאון ילבשו, ותכונת נפשם תשונה לרע, מאשר היתה לפנים, ובעוד אשר בתחלה, בימי ענים ומרודם, התהלכו במישור, והיו אחים לעניים וקשי יום, הנה עתה יתרחקו מהם, ויאטמו אזנם משמוע שועת עניים וועקתם, ולפעמים גם ידכאו עניים בשער, בהיות כחם רב לשלוט עליהם שלמה, וע"כ יקללו אותם רבים, ושםם מנואץ במי כל. אמנם כן לא יעשו רק אנשים פחותים חסרי מדע, אשר עליהם לא נגה אור הדעת והתבונה, כי השלמים והנבונים, בעלי שכל ורגש, לא לבד שלא ילבשו גאה וגאון, כהלל נר ההצלחה על ראשם, רק יפלו ברוחם, ויהיו שפלים בעיניהם, כי בכל ישימו לבגד פניהם, כי לא מחמתם כי רבת, וכו' לכל הכבוד והיקר חזת, רק מחמת ה' עליהם, נתן להם מתנת חנם ויחוננם, ולכן עוד יבשו מבורותם, אשר חלק להם מטובו במדה מרובה כזאת, אף כי מצד עצמם, אינם ראויים לזה, ויהי אך זה אדיר הפצם, לעשות צדקה וחסד, להטיב ולהושיע, למען השיב בדרך הזה ע"כ"ס תודה קטנה למטיבם הנעלה והנשגב ואחת מני אלה ככל תגמולוהי עליהם. ושמתי לבאר בזה מאמר הכתוב בס' וישלח, קטנתו מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וכו'. כי יעקב אבינו אמר על עצמו, שמכל החסדים והטובות שקבל מאת ה', עוד נת קטן בעיניו והי' שפל ברוחו, כי ידע בנפשו שאך מתנת חנם נתן לו ה', ועם כל עבודתו וצדקתו אין ידו משגת לשלם לו כל תגמילוהי עליו. —

(4) 287
11811

וזמרה נכבדו הדברים האלה בביאור מאמר הכתוב בשמואל ב': ותצא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום וכו' כהנלות נגלות אחד הריקים, ויאמר דוד אל מיכל לפני ה' אשר בחר בי מאביך ומכל ביתו לצות אותי נגיד על עם ה' על ישראל וכו' ונקלוחי עוד מואת והייתי שפל בעיני וכו'." כי מיכל גנתה מעשה דוד, שהשפיל עצמו יותר מדאי, מה שלא יאות למלך ישראל, והשיב לה דוד שמפאת זה שתרים ה' קרנו בכבוד ושם אותו לנגיד ומצוה על עם ה', לא לבד שאין מקום להתגאות רק בגלותי עוד מואת, היינו מואת הסיבה עצמה יש לו להיות קל ו ש פ ל בעיניו, בי עי רוב הטובה, שיקבל האדם מאת ה', יש לו להיות עוד קטן ונמוך ברוחו, וכדברי יעקב אבינו על עצמו, קטן מכל החסדים וכו', וכאשר הבאנו למעלה ויש לרמוז הרעיון הזה גם במאמר המדרש בספר שנתנו: דוד יצא לו מוניטון בעולם, ויצא שם דוד בכל הארצות (ד"ה א' כ"ה). ומת ה' מוניטון שלוש מקל ותרמיל מיכן ומגדל מיכן (בראשית רבה ל"ט י"א); הכונה כי בזה ניכרת תכונת נפש דוד ורוממות רוחו כי גבהה מאד, וזאת היא התהלה אשר רכש לו לעולמי עד, ואשר בגללה יצא לו שם בכל הארצות, כי אם אמנם, שמצד אחד נתעלה לשבת ראש במגדל, ובארמונות מלכים הי' משכנו, מצד השני עמדו בכל עת נגד עיניו מקל ותרמיל, אלה בלי הרועים, אשר השתמש בהם, בטרם עלה לגדולה, כי לא רמו עיניו ולא גבה לבבו, ולא שכח, כי ה' לקחו מן הגוה, מאחר הצאן, להיות נגיד על ישראל (שם ז'), וכדברינו למעלה.

26

31

36

41

וזאת אשר הבטיח ה' גם לאברהם, כי אם אמנם שיברכו, ויגדל שמו ויתנשא למעלה ראש, לא יהי חלקו מאלה הגאונים, אשר התצלחה היא לתם למוקש, כי תשחית לבבם וקללת רבים עליהם תבוא, רק יהיה ברכה, כי יברכוהו, ויגידו בשער תהלתו, בגלל מעשיו הטובים והישרים, אשר יהיו מופת לרבים, ולנוגה זרחם ילכו המונים.

46

וזמרה יקרו דברי חז"ל במדרש פרשתנו, ואברכה בממון וכו' והיה ברכת קרי ב"ר יכה; כי השי"ת הבטיח לאברהם, שיתברך בממון, וזמן ועושר יהי' בביתו, וממגד ההצלחה יהי' מנת חלקו, אכן לא יהי' מאלה, אשר גרבו עשרם יתהללו, ואח לא מדה ימדו, כי רם לבבם, ושכחו את ה', הנותן להם את העשות חיל, רק יהי' בריכה, כי כמוצא מים, אשר לא יכזבו מים, ויריק שפעת ברכתו על רבים, וימינו ימין עונו, להטיב ולהושיע לבני העולם.

51

מה בין ריב - למריבה

מכתב
הערות

"ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט וגו' ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו" (יג, ז-ח)

צריך ביאור מהו שינוי הלשון דבתחילה כתוב "ויהי ריב בין רעי מקנה אברם" וכר, ואח"כ כתוב "אל נא תהי מריבה בני ובינך".

תירץ האלשיך הקדוש וכן בספר "אם למקרא". בדרך כלל כשיש ריב בין שנים, בתחילת הריב, לכל אחד יש סיבה שבעבורה עושה את המריבה, אולם לבסוף נגרר שמריבים אפילו שאין צורך, ללא שום מטרה. והנה בתחילה שהריב הוא על מטרה מסויימת נקרא "ריב" בלשון זכר, אמנם כשנגרר הריב אפילו שלא לצורך, נקרא "מריבה" בלשון נקבה (דנקבה פרה ורבה).

זה שאמר הכתוב "ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט", בתחילה היה ריב על מטרה מסויימת שרועי לוט גוזלים משדות אחרים. "ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך" וגו' אמר אברם ללוט שהריב הזה לא הסתיים בזה שיריבו רק הרועים, אלא תהיה בסוף מריבה גם ביני ובינך, לכך הפרד נא מעלי. (עיי' ב"בן יהודע" על הגמ' בחולין פח: אין העולם מתקיים אלא במי שבוים עצמו בשעת מריבה מה שכתב בזה).

כן הוא בכל מחלוקת ומריבה. בתחילה היא רק על דבר קטן מאוד. אמנם אם לא משתיקים את המריבה והמחלוקת, היא גוברת ומתחממת עד שמריבים אפילו על דברים שלא היו קשורים כלל למריבה שהיתה ביניהם. דורשי רשימות אמרו: דבר זה נרמז בתיבת "מחלקת". האות הראשונה מ - פתח קטן בצידה; כלומר ריב קטן. לאחר מכן אות ה - הפתח התרחב ביתר שאת ויתר עוז. ובסופו של דבר אות ת - פורץ החוצה ואחריתה מי ישורנו. החכם - זה הרואה את הנולד, ובעוד אשר הפתח קטן סותמו ולא ממתין לזמן שלא תהיה הדבר בשליטתו...

מכתב

1 "ויצא מלך מדום לקראתו וגו' אל עמק שדה וגו' ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין וגו' (יד: יז, יח). - הגיד יהושע בויתעל זצ"ל (מוכח בהקדמה לשו"ת עמק הלכה) הפביר ע"צ הדרש, דאומות העולם באותו זמן תמהו על אברהם אבינו, שהרי הכירוהו כאיש חסד טוב ומטיב לכל, ופתאום נתגלה להם אברהם בצורה אחרת לגמרי - כאיש מלחמה שחרבו שלוה. "ויצא וגו' אל עמק שדה" - חשבו אומות העולם שאברהם השתנה, וכיום עומדים הם במדרגה שוה אתנו. אולם, מלכי צדק הפר דעתם וסתר מחשבתם כמה שהוציא לחם ויין דוקא, שהרי קיי"ל דכל דבר שנשתנה מברייתו מפסיד דרגה מברכתו, ואילו לחם ויין, למרות השינוי הרב שחל בהם, עולים בדרגתם לענין ברכה, מפני שנשתנו למעלותיהם. וכזה רמז להם, ששינוי זה שהם רואים בדמותו של אברהם, אינו שינוי לגרועותא, אלא שינוי למעלותא. אברהם לא ירד ע"י מלחמתו להיות "שוה" עם אנשי סכיכותו, אלא, נשתנה לטובה. הוא ידע להתלבש במדת העוז והגבורה וללחום נגד העושק והעול, למרות שכל מהותו היתה חסד.

מכתב

(ב) אם מחוט ועד שרוך געל - יש להבין על פסוקי משלים הללו. והנה חז"ל הולין דס"מ דרשו זכרה ח"א עבור זה הלשון חוט של תכלה ורעות של חפילין. ויש להבין על מה זכה בשביל זה הלשון. ואם משני המדיבות שנה דנה ליקח מלומה ה"ה להם לומר בשביל שאמר ואם אקח מכל אשר לך. ובאמת אין זה רבותא כ"כ לפי מעלת ח"א. שהרי אמרו בחולין דפ"ט קשה גזל הכאכל שאפי' לדיקים גמורים ח"א להחזירו שנה' מלבד אשר אכלו הפערים. הרי שנקרא גזל. וכמש"כ לעיל ד"ס לא ניהא ל' דליחטי מלחריס כס"ג. חלל עיקר השכר הוא בשביל זה הלשון אם מחוט ועד שרוך געל. שכלל בחין ערך שפתים הללו חסידות גדולה ובענין דליחא בנ"ר פל"ג אחות לנו קטנה. זה ח"א שאיזה את כל בתי שלם. כ"כ אומר כזה שהוא מחסה את הקרב. והוא ע"ס דליחא עוד ע"ס עיקר שכינה היתה בתחומים כיון שהיא חלל הרשון נסתלקה כו' עד שנה ח"א וסהל לאורידים ע"ס באורך. ומלא

תכלית שלימות הכריאה פיה שיהיו מחוזרים שניהם בהנהגה ע"ס הפעמים חלל שנקרע ע"ס החסד. וכן ח"א ופירא את הקרב וממילא איזה בזה את כל העולם כדליחא ביצנות דס"ג חס"י כל משפחות אין מתברכות חלל בשביל ישראל. ובנ"ר ע"ס חפילו כסיוות המפרשות לפ"ג כו'. ודעה מה שהביע משלת המלכים ע"י ח"א פיה ע"י שני דברים. אחד ע"י רובי נדקותיו שזכה להיות מחסה את הקרב. ושנית ע"י שהעיר נדק ונדק לחריסם דבנ"ל לא נהרגו ועל שני דברים הללו אמר שאינו מבקש שכר מבעל הנאמן ית' לא על הכות שיהיה את הקרב ולא על שרוך נעל שדקף אחריהם. ורק מלחמה הגני עונד וביינו כשנא ישעים מ"א לאותו ענין אמר ועשה ישראל עבדי וגו' זרע אברהם אובדי דבאותו מעשה הראה אברהם שגודל מהבנה ולא משום גמול ופיה בזה דברו למלך מדום דאחר שאינו מברך שכר מהקב"ה ממנה. אם אקח סכל אשר לך. הא"ך אקבל ממך שכר: ולא תאמר אני העשרתי וגו'. דאט"ג שקבל אברהם מתנות ממנה כ"א במלכים ומלכותם ידע שמתקיימים בו. וכדליחא בקדושתן פ"ה דקבלת חסד השג מיהבג מתנה. חלל מלך מדום ידע בו שהיה רע עין ויחשוב למתנה לאברהם. וגם לא רעה אברהם להחזירו כלל ולעשות עמו התרועעות וא

10) אברהם ז' ק"ל

אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח
 מכל אשר לך. עיין במס' חולין
 (פ"ח ב') ואמר רבא בשכר שאמר אברהם
 אבינו אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו
 לשתי מצוות לחוט של תכלת ולרצועה של
 תפילין וכו' ועיין ברש"י משום שלא רצה
 ליהנות מן הגזל עכ"ל. וצריך להבין מאי
 מדה כנגד מדה איכא הכא, ויש להסביר
 דהנה ענין המלחמה שקונין בכבוש המלחמה
 וכמבואר בגמרא גיטין (ל"ח), היינו משום
 דכל א' מהנלחמים מעמיד את שלו בסכנה
 שהוא יכול ג"כ להפסיד, ובאמת כמה פעמים
 הוא מפסיד ג"כ הרבה, אע"פ שמנצח והוא
 כעין קוביא, ומשום זה קונה את מה שכובש
 אפי' הרבה יותר, וכעין שכתבו התוס'
 בסנהדרין (כ"ד ב') בד"ה כל כי האי גוונא
 גבי אסמכתא ע"ש היטב דבאופן זה לא הוי
 אסמכתא משום דבידו להרויח גמר ומקנה,
 אבל הכא אמר לו אברהם אבינו ע"ה
 דהמלחמה היתה שלא בדרך הטבע כלל, שלא
 הי' לו שום היוק ולא הפסיד כלל בהמלחמה
 הו' לא בנפשות ולא בממון, וזהו שאמר
 הרמתי ידי אל ה' וכו' ר"ל אני לא נלחמתי
 ולא עשיתי מאומה כ"א ה' הוא ה' הלוחם
 והוא ה' המנצח, וזהו שאמר לו אם מחוט
 ועד שרוך נעל ר"ל שלא הי' לו שום היוק
 כלל אם מחוט א' ושרוך א', וכענין שתאר
 הנביא ישעיה' (ח' פ' כ"ז) אין עיף וגוי ולא
 נפתח אזור חלציו ולא נתק שרוך נעליו

ע"ש, וזהו ואם אקח מכל אשר לך פי' דלמה
 אקח ממך הרכוש כיון דלא הי' היוק כלל
 אפי' מחוט ועד שרוך נעל, וא"כ הוי כמו
 גזל אם אקח מכל אשר לך, ואיני רוצה
 ליהנות ממעשי נסים, ואם שאתה רוצה לתת
 לי בתורת מתנה בזה איני חפץ כלל, ולא
 תאמר אני העשרתי את אברהם, וא"כ אנו
 רואים מזה איך שאברהם אע"ה רצה לפרסם
 גדולתו וכבודו של השי"ת בעולם איך שה'
 נלחם בעדו והי' בעורתו שנצח במלחמה,
 ולא בכוחו ועוצם ידו עשה את החיל הזה,
 ובעבור שפרסם כ"כ יחודו וכבודו יתברך ע"כ
 זכו בניו לשתי המצוות הללו ציצית ותפילין
 שהם מורים ג"כ על גדולתו ויחודו יתעלה
 כמבואר שם בגמרא דתפילין כתיב ב"י וראו
 כל עמי הארץ וכו' וציצית ג"כ משום דתכלת
 דומה לים וכו' ע"ש היטב.

8) א"ר ע' ע"ה

ג. ויאמר ה' אל אברהם רבי פרקיה פתח (שיר ח. ח.)
 ואחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו' 'אחות לנו קטנה'
 וה' אברהם שאחה את כל פאי העולם בר קפרא אמר בזה
 שהוא מאחה את הקרע 'קטנה' שעד שהוא קטן היה
 מסגל מצוות ומעשים טובים 'ושדים אין לה' לא הניקוהו
 לא למצוות ומעשים טובים (שם שם, שם) 'מה נעשה
 לאחותנו ביום שידבר בה' ביום שגזר עליו נמרוד לירד
 לתוך כבשן האש (שם שם, ט')

9) א"ר ע' ע"ה

עקר שכינה בתחתונים היתה פיון שתטא אדם הראשון
 נסתלקה שכינה לרקיע הראשון חטא קין נסתלקה לרקיע
 השני דור אנוש לשלישי דור המבול לרביעי דור הפלגה
 לחמישי סדומיים לששי ומצרים בימי אברהם לשביעי
 וכנגדן עמדו שבעה צדיקים ואלו הן אברהם יצחק ויעקב
 לוי קהת עמרם משה עמד אברהם והורידה ליעקב
 יצחק והורידה מן ששי לחמישי עמד יעקב והורידה מן
 החמישי לרביעי עמד לוי והורידה מן הרביעי לשלישי
 עמד קהת והורידה מן השלישי לשני עמד עמרם והורידה
 מן השני לראשון עמד משה והורידה מלמעלה למטה
 אמר ר' יצחק פתיב (תהלים לו, כט) 'צדיקים יירשו ארץ
 וגו' ורשעים מה יעשו פורחים באויר אלא הרשעים לא
 השבינו שכינה בארץ.

10) ר' א"ר

(יט) וקראת את שמו יצחק. השם הזה הושם לו על ידי הקב"ה, ומפני זה לא נשתנה שמו
 לעולם לקרותו בשם אחר, כשם שמצינו באברהם שנשתנה שמו מאברם לאברהם, וכן
 יעקב מצינו שנשתנה שמו מיעקב לישראל, לפי שהושם השם בכל אחד מהם על ידי
 אביהם¹⁸, אבל יצחק שהושם על ידי הקב"ה הוקבע לו לעולם השם ההוא ולא נשתנה,
 וכן מצאתי בירושלמי דברכות¹⁹: מפני מה נשתנה שמו של אברהם ושמו של יעקב
 ושמו של יצחק לא נשתנה, אלא אלו אבותם קראו אותם, יצחק הקב"ה קראו, שנאמר:
 וקראת את שמו יצחק, עד כאן. ומה שתמצא שמו של יצחק בשי"ן, והוא שכתוב: ושבעתו
 לישראל²⁰, אין זה שנוי אבל רצה הנביא לרמז על מדתו שהיא האש הגדולה וידעת זה
 ממה שאמרו בספר יצירה²¹: שלש אמות אמ"ש אויר מים אש, מ"ם דומכת פיון שורקת
 ועוד טעם אחר: כי אברם הוצרך לכתוב לשנותו, אברהם על שם: כי אב המין גי'ם
 נחתך²², ויעקב ישראל על שם: כי שרית עם אלהים, ועל ידי הענינים הבארותיים
 יאירצו בשניהם הוצרכו לשנות שמם, אבל יצחק לא הוצרך לכך, כי לא אירע לו
 מאורעות כמותם ולא ראה עצמו לחוץ המקרים, כאברהם ויעקב, אבל ביום שנורה כוכבו
 באית ברית קדש ונתייבב בארץ הקדושה, לא יצא כסכה לעולם.

